

jmdm./jmdn. Kopf und Kragen kosten: *jmdm./jmdn. das Leben, die Existenz kosten* – коштувати життя;

Augen und Ohren aufhalten (ugs.): *aufmerksam etw. verfolgen* – бути на сторожі, мати пильне око, дивитися обома;

jmdm. Auge in Auge gegenüberstehen: *jmdm. ganz nah gegenüberstehen* – лицем до лица;

Also, Phraseologie ist die Wissenschaft oder Lehre von den festen Wortverbindungen einer Sprache, die in System und Satz Funktion und Bedeutung einzelner Wörter (Lexeme) übernehmen können.

Phraseologismen sind ein Mittel zur Erweiterung des Wortschatzes, zur Benennung und Verarbeitung von Emotionen, Einstellungen und Verhaltensweisen in der menschlichen Sprachtätigkeit. Sie stellen die Einheit einer festen Wortverbindung dar und grenzen sich demzufolge von der freien Wortverbindung ab. Die phraseologische Einheit, bzw. das Phrase, *jmdm. den Zahn ziehen* würde beispielsweise nach seiner freien Wortverbindung der wörtlichen Bedeutung und nach seiner phraseologischen Wortverbindung der übertragenen Bedeutung, nämlich jmdn. einer Illusion berauben, entsprechen.

Die somatischen Phraseologismen tragen einen universellen Charakter, sie beruhen auf der traditionellen Symbolik der Körperteile, den emotionalen Bewegungen und Gesten des Menschen, der menschlichen Mimik, Beobachtungen aus dem Alltag, allgemein verbreiteten Volkstraditionen und Aberglauben. Somit stellen die somatischen Phraseologismen eine der ältesten Schichten der Phraseologie dar, sind innerhalb des phraseologischen Systems einer Sprache sehr produktiv und gehören zum Grundwortschatz einer Sprache.

Körperteile bilden eine bedeutende Gruppe von Phraseologismen und werden sehr oft in der alltäglichen Kommunikation gebraucht.

Man kann feststellen, dass diese Symbolik außergewöhnlich reich ist und dass sie vor allem eine wichtige Rolle in den verschiedensten Religionen aus der ganzen Welt spielt. Die Sprache der Gliedmaßen bildet auch einen bedeutenden Teil der nonverbalen Kommunikation, weil sie manchmal über eine größere Macht verfügt, als die Wörter selbst.

Die in diesem Artikel angegebene Forschung hat schon eine wichtige Bedeutung, wenn man Phraseologismen erforschen will, weil die Idiome mit somatischen Elementen ein Teil der Phraseologismen ist und als Bestandteil für die weitere Forschung der Phraseologie sein kann.

Література:

1. Німецько-український фразеологічний словник / Уклали В. І. Гавриш, О. П. Пророченко. Том I. А – К. – Київ, 1981.
2. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник української мови / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – Київ : Освіта, 1998.
3. Burger, Harald Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. 2. Auflage. – Berlin : Erich Schmidt Verlag, 2003.
4. Duden. Bd. 11. Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten Wörterbuch der deutschen Idiomatik, Mannheim u.a.: Dudenverlag, 2008.
5. Fleischer, Wolfgang: Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. – Tübingen, 1997.
6. Wolf, Friederich.: Moderne deutsche Idiomatik. Alphabetisches Wörterbuch mit Definitionen und Beispielen. – Ismaning : Max Hueber Verlag, 1976.

УДК 811.111:003.12:243

І. В. Чернишова,

Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Горлівка

СИНТАКСИЧНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОКАЛЬНИХ МАРКЕРІВ ОЦІННОСТІ «ЧУЖОГО» ПРОСТОРУ В АНГЛІЙСЬКОМУ ТЕКСТІ БІБЛІЇ

У статті розглядається синтаксичний аспект речень негативної оцінки з локальними маркерами «чужого» простору, у зв'язку з чим важливим постає поняття «свого/чужого». Дослідження виконано на матеріалі англійського тексту Біблії Короля Якова. Виявлено, що в досліджуваному тексті в переважній більшості випадків уживаються складні речення, зокрема складні речення з різними видами зв'язку, за допомогою яких мовець бажає надати всі подробиці оцінки «чужого» простору, конкретизувати її об'єкт та обґрунтувати причину. Превалювання негативної оцінки в реченнях з локальними маркерами «чужого» простору свідчить про те, що людині більш властиво оцінювати «чужий» простір негативно.

Ключові слова: «свій/чужий» простір, локальний дейксис, позитивна оцінка, негативна оцінка.

В статті рассматривается синтаксический аспект предложений отрицательной оценки с локальными маркерами «чужого» пространства, в связи с чем значимым выступает понятие «своего/чужого». Исследование выполнено на материале английского текста Библии Короля Якова. В исследуемом тексте используются преимущественно сложные предложения с разными видами связи, с помощью которых говорящий стремится предоставить все подробности оценки «чужого» пространства, конкретизировать её объект и обосновать причину. Преобладание отрицательной оценки свидетельствует о том, что человеку свойственно оценивать «чужое» пространство негативно.

Ключевые слова: «свое/чужое» пространство, локальный дейксис, положительная оценка, отрицательная оценка.

The research sets out to investigate spatial deixis in the English Bible text. Special attention is given to «other» space manifested by the pronouns «that»/«those» and the adverb «there». We focus on syntactic peculiarities of evaluative sentences with spatial deictic markers outlining the boundaries of «other» space. In the text complex sentences predominate: in this way the speaker wants to give all the details of «other» space negative evaluation, its object and reason. In general, «other» space is usually associated with negative evaluation.

Key words: «one's own/alien» space, spatial deixis, positive evaluation, negative evaluation.

Проблема «свого/чужого» є однією з найактуальніших у сучасному мовознавстві. Вона досліджується в декількох аспектах: філософському, етичному, етнічному, культурологічному, лінгвістичному. Відображення взаємодії людини із середовищем у мові здійснюється за принципом дейктико-семіологічного поділу світів на «свій/чужий», що сягає далекої давнини. На думку окремих авторів, протиставлення «свое/чужое» має аксіологічну природу, що виявляється в опозиції «добрий/поганий», з різко негативною оцінкою всього того, що належить до «чужого» світу. Зокрема, А.К. Якимович відзначає, що «чужий» асоціюється з ворогом, при цьому «НАШІ» описуються як носії культури і людських цінностей, а ЧУЖІ – як варвари, дикуни, звіроподібні нелюди» [6, с. 48]. Зіткнення з чужою культурою викликають у реципієнта від-

чуття дивного, малозрозумілого, тому виникає почуття недовіри, сторожкості стосовно іншої культури. Звідси й випливає негативна оцінка всього «чужого».

Метою дослідження є виявлення синтаксичних особливостей речень з локальними маркерами оцінності «чужого» простору в англійському тексті Біблії Короля Якова, у зв'язку з чим убачається доцільним розв'язання таких завдань: аналіз категорій «свого/чужого», дейксису та оцінки, дослідження позитивної та негативної оцінки в реченнях з локальними маркерами «чужого» простору в синтаксичному аспекті та співвіднесення отриманих результатів з функціонуванням категорії «свого/чужого» в англійському тексті Біблії.

Дейксис витлумачується як категорія, за допомогою якої здійснюється вказівка на учасників акту комунікації, її місце та час. Дейктичні засоби визначають координати комунікативного акту, у ролі яких виступають мовець та слухач («я»/«ми», «ти»/«ви»), місце здійснення комунікації («тут») та її час («зараз»), також імпліцитно здійснюється вказівка на особу або осіб, що не беруть участі в акті комунікації («він», «вона»/«вони»), місце, яке не є місцем комунікації («там»), та час, що не є часом здійснення комунікації («тоді»). В.В. Бурлакова [3], Г.А. Уфимцева [5] та ін. виділяють три основні типи дейксису: персональний (особовий), локальний (просторовий) та темпоральний (часовий). «Свій» простір, що актуалізує близькість до мовця, вербалізується за допомогою особових займенників першої і другої особи *I, we, you* і відповідних присвійних займенників першої та другої особи, прислівника місця *here*, вказівних займенників *this/these* і прислівника часу *now*. На противагу «своєму», «чужий» простір, який маніфестує віддаленість від мовця, виражається за допомогою особових займенників третьої особи *he, she, they* і відповідних присвійних займенників третьої особи, прислівника місця *there*, вказівних займенників *that/those* і прислівника часу *then*. У фокусі нашої уваги знаходяться локальні дейктичні маркери на позначення «чужого» простору, що займають центральне положення у функціонально-семантичному полі дейксису, а саме *there, that/those*.

Оцінка розглядається нами як мовна категорія, яка відображає суспільно-особисте уявлення про добро і зло, про цінність, корисність об'єктів, предметів або явищ та відображає позитивне або негативне ставлення суб'єкта оцінки до її об'єкта. Відповідно до цього, головними елементами оцінної структури є суб'єкт оцінки, її об'єкт та характер [1; 2; 4].

Синтаксичні особливості речень позитивної оцінки з локальними маркерами «чужого» простору. Для актуалізації позитивної оцінки в реченнях з локальними маркерами «чужого» простору *there, that/those* в англійському тексті Біблії Короля Якова використовуються двоскладні речення, які відбивають ретроспективну, перспективну і поточну часові спрямованості.

Складні речення характеризуються високою частотою функціонування (92%), позитивна оцінка маніфестується такими їх типами, як: складнопідрядними, складносурядними та складними реченнями з різними видами зв'язку.

1. Кількість **складних речень з різними видами зв'язку**, що вживаються для вербалізації позитивної оцінки «чужого» простору, становить 61%, наприклад: *There was a man in the land of Uz, whose name was Job, and that man was perfect and upright, and one that feared God, and eschewed evil* [Job 001: 001]. Дейктичний маркер «чужого» простору актуалізовано вказівним займенником *that*, а позитивна оцінка виявляється в складному реченні з різними видами зв'язку та застосовується відносно моральних якостей третьої особи, її маніфестація здійснюється за допомогою прикметників *perfect (having all the required or desirable elements, qualities, or characteristics; as good as it is possible to be [7])* та *upright (strictly honourable or honest [7])*, у такий спосіб *that* набуває статусу позитивно оцінного покажчика, що характеризує «чужий» простір. Застосовуючи складне речення з підрядними означальними *whose name was Job* та *that feared God, and eschewed evil*, мовець у першому випадку конкретизує ім'я особи, що є об'єктом оцінки, а в другому надає підставу позитивної оцінки.

2. Серед **складнопідрядних речень** (28%), що використовуються для актуалізації позитивної оцінки, високою частотою функціонування характеризуються речення з підрядними означальними (67%), а низькою – з підрядними обставинними причини (20%), місця (7%) та умови (6%). Це є наочним відображенням того, що мовець у першу чергу прагне конкретизувати об'єкт позитивної оцінки.

3. **Складносурядні речення** експлікують позитивну оцінку в 11% випадків, при цьому друга частина зазвичай має характер додаткового підтвердження позитивної оцінки задля її інтенсифікації.

Низька частота актуалізації позитивної оцінки спостерігається при її маніфестації в простих реченнях (8%).

Зауважимо, що позитивна оцінка в реченнях з локальними маркерами «чужого» простору в англійському тексті Біблії представлена здебільшого розповідними реченнями (69%), які наслідують кількісно менш релевантні спонукальні (26%) та питальні (5%), наприклад: *Blessed is that servant, whom his lord when he cometh shall find so doing* [Luke 012: 043]. Маніфестація позитивної оцінки світу третьої особи відбувається в розповідному реченні, мовець у такий спосіб повідомляє про те, що слуга, який виконує заповіді Бога, є благословенним; це зумовлює набуття дейктичним маркером «чужого» простору *that* позитивної оцінки, актуалізація якої уможливорюється за допомогою прикметника *blessed (endowed with divine favour and protection [7])*.

Аналіз синтаксичних особливостей речень позитивної оцінки з локальними маркерами «чужого» простору *there, that/those* на позначення віддаленості від мовця засвідчує, що в англійському тексті Біблії в переважній більшості випадків уживаються складні речення (92%), зокрема складні речення з різними видами зв'язку (61%), за допомогою яких мовець бажає надати всі подробиці позитивної оцінки «чужого» простору, конкретизувати її об'єкт та обґрунтувати причину.

Синтаксичні особливості речень негативної оцінки з локальними маркерами «чужого» простору. Негативна оцінка в реченнях з локальними маркерами «чужого» простору *there, that/those* в англійському тексті Біблії Короля Якова актуалізується двоскладними реченнями, які відбивають ретроспективну, перспективну і поточну часові спрямованості.

Складні речення характеризуються високою частотою функціонування (92%) в досліджуваному тексті; з-поміж них виокремлюються складнопідрядні, складносурядні та складні речення з різними видами зв'язку.

1. **Складні речення з різними видами зв'язку**, використовувани для вербалізації негативної оцінки, є найчисленнішими в досліджуваному тексті, їх відсотковий показник складає 58%: *But thou, son of man, hear what I say unto thee; Be not thou rebellious like that rebellious house: open thy mouth, and eat that I give thee* [Ezekiel 002: 008]. Дейктичний маркер актуалізовано вказівним займенником *that*, а негативна оцінка вербалізується в складному реченні з різними видами зв'язку та застосовується відносно бунтівливих людей (*that rebellious house*). Прикметник *rebellious (showing a tendency towards rebellion [7])* є маніфестантом негативної етичної оцінки: мовець спонукає адресата слухатися його та не мати нічого спільного з бунтівливими людьми. Застосовуючи складне речення з підрядними у функції додатку (*what I say unto thee, that I give thee*), мовець конкретизує, кого та чого має слухатися адресат, а саме – його самого та його заповідей.

2. Серед **складнопідрядних речень** негативної оцінки (29%), речення з підрядними означальними виступають найуживанішими (64%), усі інші різновиди є менш численними, а саме: речення з підрядними умови (14%), додатка (9%), часу (8%) та обставинними причини (5%).

3. **Складносурядні речення** характеризуються низькою частотою функціонування (13%), при цьому, як правило, друга частина має характер додаткового підтвердження негативної оцінки «чужого» простору.

Низька частота актуалізації негативної оцінки спостерігається при її маніфестації в простих реченнях (8%).

Негативна оцінка в реченнях з локальними маркерами *there, that/those* в англійському тексті Біблії представлена розповідними (86%), спонукальними (8%) та питальними (6%) реченнями, 3-поміж яких домінуючими є розповідні, наприклад: *And it shall come to pass, when seventy years are accomplished, that I will punish the king of Babylon, and that nation, saith the LORD, for their iniquity, and the land of the Chaldeans, and will make it perpetual desolations* [Jeremiah 025: 012]. Дейктичний маркер «чужого» простору актуалізовано вказівним займенником **that**, а негативна оцінка вербалізується в розповідному реченні та застосовується відносно певного народу (**that nation**), її маніфестація уможливується дієсловом **punish** (*inflict a penalty or sanction on (someone) as retribution for an offence, especially a transgression of a legal or moral code* [7]) на позначення перспективного покарання та негативного ставлення мовця до третіх осіб та іменником **iniquity** (*immoral or grossly unfair behaviour* [7]), що вербалізує їх негативні моральні якості. Використанням стверджувального речення мовець повідомляє про те, яким чином і за що він каратиме людей, що відносяться до світу третьої особи.

Маніфестація негативної оцінки «чужого» простору в англійському біблійному тексті здійснюється різноманітними синтаксичними конструкціями, 3-поміж яких найчисленнішими виступають такі:

– субстантивна конструкція *woe to...!* (72%), що вербалізує негативне ставлення адресанта до об'єкта оцінки, який співвідноситься з «чужим» простором: *Woe unto the world because of offences! for it must needs be that offences come; but woe to that man by whom the offence cometh!* [Matthew 018: 007]. Дейктичний маркер «чужого» простору **that** вказує на негативну оцінку особу (**that man**), оцінку якої зумовлено використанням іменника негативної етичної оцінки **offence** (*a breach of a law or rule; an illegal act* [7]) з одного боку та структури *woe to...!*, що вербалізує негативне ставлення, з іншого. У такий спосіб устанавлюється стереотип: не хочеш бути в біді – не порушуй заповіді Божі;

– імперативна конструкція з модальним дієсловом *shall (shalt)* (21%), що вербалізує вимоги або вказівки, які варто виконати як адресату, так і іншим особам;

– конструкція *Who is... which / that...?* (7%), що використовується для вербалізації зневаги стосовно об'єкта оцінки.

Аналіз синтаксичних особливостей речень негативної оцінки з локальними маркерами *there, that/those* засвідчує, що найчастіше в англійському тексті Біблії вживаються складні речення (92%), зокрема складні речення з різними видами зв'язку (58%) та складнопідрядні (29%) з підрядними означальними (64%), за допомогою яких мовець детально описати об'єкт негативної оцінки.

Аналіз кількісних показників позитивної та негативної оцінки в реченнях з локальними маркерами «чужого» простору в англійському тексті Біблії Короля Якова виявив, що позитивна оцінка вживається у 34% випадків, а негативна – у 66%, що уможливило формулювання висновку про те, що людині більш властиво оцінювати «чужий» простір негативно.

Як перспектива подальшого дослідження убачається доцільним розгляд лексико-семантичних та комунікативно-прагматичних особливостей локальних маркерів оцінності «чужого» простору, персональних та темпоральних маркерів оцінності «свого/чужого» простору для отримання більш вірогідних результатів та дослідження категорії «свого/чужого» у повнішому обсязі.

Література:

1. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт / Н. Д. Арутюнова – М. : Наука, 1988. – 338 с.
2. Бессонова О. Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивний і гендерний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. Л. Бессонова. – К., 2003. – 40 с.
3. Бурлакова В. В. Дейксис / В. В. Бурлакова // Спорные вопросы английской грамматики. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1988. – С. 74–88.
4. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Е. М. Вольф. – М. : Наука, 1985. – 228 с.
5. Уфимцева А. А. Типы словесных знаков / А. А. Уфимцева. – М. : Наука, 1974. – 206 с.
6. Якимович А. К. «Свой – чужой» в системах культуры / А. К. Якимович // Вопросы философии. – 2003. – № 4. – С. 48–60.
7. Oxford Dictionary (En-En) (для ABBYY Lingvo x3) Oxford Dictionary of English, Revised Edition. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 355000 entries.
8. The Holy Bible. King James Version [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.htmlbible.com>

УДК 811.111 [22+37] (045)

О. І. Чернікова,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

ВЕРБАЛЬНИЙ МЕМ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглядаються проблеми визначення, класифікування та функціонування явища мема у сучасному англійському мовленні, пропонується широке визначення мема як знака, надано комплексний опис критеріїв визначення мема. Основна увага зосереджується на вербальному аспекті мема, його семантичних та функціональних особливостях.

Ключові слова: мем, вербальний мем, семантика, семиотика, мовлення.

В статье рассматриваются проблемы определения, классификации и функционирования явления мема в современной английской речи, предлагается широкое определение мема как знака, дается комплексное описание критериев определения мема. Основное внимание сосредотачивается на вербальном аспекте мема, его семантических и функциональных особенностях.

Ключевые слова: мем, вербальный мем, семантика, семиотика, речь.

The article is focused on the problems of defining, classifying and functioning of memes in the modern English language. The author suggests a broad definition of the meme as a language sign and gives a complex description of the meme's defining criteria. Special attention is paid to the verbal aspect of the meme, its semantic and functional specifics.

Key words: meme, verbal meme, semantics, semiotics, speech.

Мем, або «інформаційний реплікатор» [7, с. 189] – одне з найсучасніших явищ у культурі та мовленні. У наш час неможливо спілкуватися в Інтернеті і не бути з ними ознайомленим. Це не дивно: сама природа мема дозволяє йому необмежено відтворюватися в інформаційному середовищі.